

Millatlararo bag'rikenglik tinchlik va asoyishtalik garovi

Matnazarova Muhayyo

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalar universiteti
Kiyot-88, Uzbekistan,
Email:matnazarova2020@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakat tinchligining asosiy garovi bu millatlararo bag'rikenglik ekanligi, shuningdek, millatlararo munosabatlarda tolerantlikning, ijtimoiy-siyosiy holati tahlili qilingan. Ushbu tadqiqot doirasida qilingan ilmiy izlanishlar tahlil qilingan va o'rganilgan.

Kalit so'zlar: millatlararo-bag'rikenglik, bag'rikenglik, diniy bag'rikienglik, tolerantlik, hamjihatlilik,

Аннотация: В данной статье анализируется тот факт, что главной гарантией мира в стране является межэтническая толерантность, а также общественно-политическая ситуация толерантности в межнациональных отношениях. Научные исследования, проведенные в рамках данного исследования, были проанализированы и изучены.

Ключевые слова: межнациональная толерантность, толерантность, религиозная толерантность, толерантность, солидарность,

Abstract: This article analyzes the fact that the main guarantee of peace in the country is interethnic tolerance, as well as the socio-political situation of tolerance in interethnic relations. The scientific research conducted in this study was analyzed and studied.

Key words: interethnic tolerance, tolerance, religious tolerance, tolerance, solidarity,

Kirish

Diyorimizda sivilizatsiyaning vujudga kelishi uch ming yildan ortiq tarixga ega. Markaziy Osiyoda, xususan, yurtimizda azaldan turli madaniyat, til, urf-odat, turmush tarziga ega bo'lgan, turfa dinlarga e'tiqod qilgan xalqlar yashab kelgan. O'zbekistonning jug'rofiy-siyosiy nuqtayi nazardan muhim savdo yo'llari chorrahasida joylashgani, ko'plab davlatlar bilan iqtisodiy, madaniy aloqalar qilgani diniy va madaniy hayotga katta ta'sir ko'rsatgan. O'z navbatida, bu yerda yashagan

tub aholining madaniyati ham ularga ta'sir o'tkazgan va o'ziga xos turmush tarzini shakllantirishga zamin yaratgan. Asrlar davomida o'lkamizning Shahar-u qishloqlarida masjid, cherkov va sinagogalar emin-erkin faoliyat olib borgan. Turli millat va dinga mansub qavmlar hamjihatlikda o'z diniy marosimlarini ado etib kelishgan. Tarixning ega murakkab, og'ir davrlarida ham ular o'rtasida diniy mojarolar bo'lmagan. Bu millati va diniy qarashidan qat'iy nazar, insonni ardoqlash va o'zgalarni qadrlash, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat ko'rsatish kabi tuyg'ular o'lka aholisining qon-qoniga singib ketganidan dalolat beradi. Aynan shu sifatlar xalqimizga xos bo'lgan diniy bag'rikenglikning ma'naviy asosini tashkil qiladi. Mamlakatimizda bir yuz o'ttizdan ortiq millat va elat vakillari yashaydi. Ana shunday ko'p sonli millat va elat vakillarining birgalikda, ahil va hamjihat bo'lib umr kechirishi natijasida ularning har biri ma'naviy va madaniy jihatdan boyib, o'zaro munosabatlar ta'sirida ko'p millatli xalqimizning turmush tarzi yanada yuksalmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review)

O'zbekistonda millatlararo bag'rikenglik taraqqiyotida milliy madaniyat, an'ana va qadriyatlarning o'rni, ularda milliylik va umuminsoniylikni namoyon bo'lish xususiyatlari, milliy til, urf-odatlar, an'analar rivoji, milliy g'oya, baynalminal tarbiya bilan bog'liq masalalar O'.Abilov, V.Alimasov, S.Atamuratov, M.Boxadjayev, A.Geldiyeva, M.Jakbarov, N.Jo'rayev, U.Karabayev, B.Karimov, M.Nishanov, N.Ortiqov, I.Saifnazarov, I.Serova, B.To'ychiyev, I.Udalova, Q.Xonazarov, I.Ergashev, Z.Qodirova kabi olimlar asarlarida tadqiq etilgan.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

Tadqiqotda tizimli-tahlil, tizimli-tarkibiy, funksional, tarixiylik, mantiqiylik, kompleks yondashuv, institutsional yondashuv metodologiyalaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar (Analysis and results)

Birodarlik, diniy bag'rikenglik, do'stlik va hamkorlik insoniylik xalqimizga xos ma'naviy fazilatlaridan hisoblanadi. Barcha milliy madaniy markazlarning samarali faoliyat olib borishi uchun davlat tomonidan har tomonlama shart-sharoitlar yaratilmoqda. Turli millat vakillarining o'z ona tili, madaniyati, san'ati, hunarmandchiligi va milliy qadriyatlarini rivojlantirishiga e'tibor qaratilmoqda. Yurtimizdagi tinchlik-osoyishtalik, albatta, turli millat vakillarining o'zaro do'stlik, birodarlik munosabatlariga asoslangan. Bu haqda Prezidentimiz "O'zbekiston millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik sohasida o'z an'alariga doimo sodiq

bo‘lib, bu yo‘ldan hech qachon og‘ishmasdan ilgari boradi. Mamlakatimizda turli millat va diniy konfessiyalar vakillari o‘rtasida o‘zaro hurmat, do‘stlik va ahillik muhitini mustahkamlashga birinchi darajali e‘tibor qaratiladi. Bu – bizning ega katta boyligimiz va uni ko‘z qorachig‘idek asrab-avaylash barchamizning burchimizdir” [1], deb ta‘kidlagani ayni haqiqat. Markaziy Osiyo mintaqasi, xususan, O‘zbekiston ming yillar davomida dinlararo bag‘rikenglik o‘lkasi sifatida e‘tirof etiladi. Haqiqatan ham, o‘zbek xalqi o‘zining butun tarixi davomida hamma vaqt boshqa xalq, millat va din vakillariga nisbatan o‘zining hurmatini namoyon etgan. Bu, o‘z navbatida, yurt tinchligi, taraqqiyoti va umuminsoniy madaniyat rivojiga xizmat qilgan. Diniy bag‘rikenglik har bir dinning ichidagi turli yo‘nalish va mazhablarning ezgu g‘oyalarini qadrlash, bir-birlarini hurmat qilish, shu bilan birga, o‘zaro hamkorlik asosida amalga oshadi.

Millatlararo munosabatlar dunyodagi har bir davlatda o‘zining tarixi, xususiyatlariga ega bo‘lgan, jamiyatning eng nozik va murakkab ijtimoiy-siyosiy muammolaridan biridir. Jumladan, milliy masala davlatlarda milliy xavfsizlik tushunchasini shakllantiruvchi ta‘sirchan omillardan biri bo‘lib, bu masalalarning ba‘zi davlatlarda o‘z yechimini topa olmayotganligi davlatlarning milliy xavfsizligiga putur yetkazuvchi omilga aylanib borayotganligi sir emas. Zero, O‘zbekiston birinchi Prezidenti Islom Karimov bu masala xususida to‘xtalib, shunday degan edilar: “Millatlararo munosabatlarda uyg‘unlik bo‘lmasligi nafaqat ayrim davlatlarning, balki butun mintaqalarning ham ichki siyosiy barqarorligi va milliy xavfsizligiga putur yetkazuvchi bosh omilga aylangan.”[2]

Bag‘rikenglik shakllari orasida diniy bag‘rikenglik alohida ahamiyatga ega. Din umuminsoniy axloq me‘yorlarini o‘ziga singdirib olib, ularni hamma uchun majburiy xulq-atvor qoidalariga aylantirgan, odamlarning hayotini tartibga solishga xizmat qilib kelgan. Shuning uchun ham, u yoki bu dinga xolis yoki noxolis munosabat unga e‘tiqod qiluvchilar tomonidan tegishlicha anglanishi va baholanishi hamda o‘zaro munosabatlarga ijobiy yoki salbiy ta‘sir ko‘rsatishiga zamin yaratgan. Dunyoning global birligi global noosfera sintezini emas, balki bitta insoniyatni emas, balki globallashuvning muhim asosi bo‘lgan insoniyat mavjudligining barcha sohalarida global tizimli inqirozga olib keldi.[3]

Hozirgi tahlikali zamonda insoniyat duch kelayotgan murakkab muammolar, xavf-xatarlarni birgalikda bartaraf etish, turli tahdidlarning oldini olishda qo‘shni mamlakatlar bilan o‘zaro hamkorlikda faoliyat ko‘rsatish muhim ahamiyat kasb

etadi. O‘zbekiston, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston va Turkmaniston davlatlarining o‘zaro do‘stligi qanchalik mustahkam bo‘lsa, davlatimiz ham shuncha mustahkam bo‘ladi. Millatlararo totuvlik, o‘zaro do‘stlik rishtalarini yanada mustahkamlash haqida 2020-yil 29-dekabr kuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatida ham ta’kidlandi. Murojaatnomada 30-iyul – Xalqaro do‘stlik kuni munosabati bilan “Do‘stlik haftaligi”ni tashkil etish hamda ushbu haftalik doirasida “Do‘stlik” xalqaro forum-festivalini o‘tkazish taklifi ilgari surildi. “Xalqlar do‘stligi kuni”ni nishonlashdan asosiy maqsad insonlar, xalqlar, davlatlar umuman olganda, jamiyatning turli qatlamlari hamda tuzilmalari o‘rtasida hamjihatlik, bag‘rikenglik, millatlararo totuvlikni mustahkamlash va do‘stlik aloqalarini yanada rivojlantirishdan iborat. Xulosa qilib aytganda, yurtimizda millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni yanada mustahkamlash, eng avvalo, tinchlik va barqarorlikka zamin yaratadi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations)

1. Ijtimoiy-gumanitar fanlarning tadqiqot obyekti sifatida millat etnos, elat va xalqlar, etnik guruhlar, millat va etnosga oid etnonimi, etnonimikasi va uning diasforasiga oid nazariya va kontsensiyalarning nazariy va metodologik jihatdan tadqiq etishni takomillashtirish, etnomadaniy jarayonlarning jamiyatda kechayotgan etnoslararo munosabatlarning ijtimoiy, madaniy, siyosiy jihatdan ta’sirini o‘rganishga oid konsepsiyalarni ilgari surish, jamiyat rivoji, asosan, undagi individlar bilan bog‘liqligini ilmiy asoslash asnosida yuzaga keluvchi ilmiy nazariyalarning millatlararo munosabatlarda totuvlik, o‘zaro hurmat va ular o‘rtasidagi ahillikni muvozanatda saqlab turishning ega asosiy mezonini ekanligini o‘zida to‘laqonli ifoda etadi.

2. Jamiyatda vujudga kelayotgan turli murakkab hodisalarni tadqiq qilishda ularni klassifikatsiyalashni talab etadi. Etnomadaniyatni davlat funksiyasi xususiyatlarini konseptial g‘oyalar nuqtayi nazaridan klassifikatsiya qilish mumkin, fikrimizcha, etnomadaniyatni etnoslar, millatlar hayotida muhim rol o‘ynagan, ularning falsafiy-badiiy, estetik, axloqiy jihatlariga katta ta’sir ko‘rsatgan ijtimoiy-tarixiy va madaniy-axloqiy paradigmalardan kelib chiqib klassifikatsiyalash maqsadga muvofiq.

3. Globallashuv sharoitida Markaziy Osiyo hududida millatlararo munosabatlarning takomillashuvi sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarilganligi, bunday natija mohiyatida hamkorlik asosiy mexanizmligi, Markaziy Osiyo

davlatlari va turkiy davlatlar misolida tahlil etish, millatlararo munosabatlarning ijtimoiy-siyosiy taraqqiyotida ushbu hamkorlik jarayonlarining samarali rivoji uchun imkoniyat eshiklarini ochiqligidan dalolat beradi. Chunki dunyoda kechayotgan millatlar o‘rtasida differentsiya jarayonining kuchayishi, bu jarayonda milliy munosabatlar taranglashib, oqibatda esa millatlar o‘rtasida ziddiyatlarning vujudga kelishi, oldini olish borasida, millatlar o‘rtasida ijtimoiy, siyosiy, madaniy jihatdan hamkorlikni rivojlantirishning o‘ziga xos xususiyatlari, ijtimoiy va siyosiy taraqqiyotni yo‘lga qo‘yish uchun umummanfaat nuqtayi nazaridan yondashuv, yo‘l va usullarini izohlaydigan tadqiqotlarga ehtiyoj mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Президент Шавкат Мирзиёев Президентнинг 2018 йил 28 декабрдаги Олий Мажлис палаталарига Мурожаатномаси
2. Karimov I. O‘zbekiston buyuk kelajak sari. T., 1998.– B. 471.
2. 3. Safonov, A. L., Orlov, A. D. Globalization: crisis of global system as system of crises // Social-Humanitarian Knowledge. 2012. №2 – p. 114—125
4. Axmetjanovna, M. M., Yunusovich, T. S. (2022). ETNOMADANIY JARAYONLAR VA MILLATLARARO MUNOSABATLARDA TOLERANTLIKNING IFODASI.
5. Matnazarova, M. (2021). Ethno-Territorial conflicts in the Central Asia. *ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH*, 10(5), 616-619.

Research Science and
Innovation House

